

Հետազոտական աշխատանք

<p>Կազմակերպության տվյալներ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Անվանում, հասցե • Տնօրեն • Էլ.հասցե • Հեռախոս 	<p><<Մասնակցային դպրոց>> կրթական հիմնադրամ Վահրամ Սողոմոնյան masnakcayindproc@gmail.com</p>
<p>Հետազոտության թեմա/վերնագիր</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հետազոտության թեմա 	<p>Հեքիաթների դերը սովորողների քննադատական մտածողության զարգացման գործում</p>
<p>Ուսուցչի տվյալներ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Անուն, ազգանուն, հայրանուն • Մասնագիտություն • Հեռախոս • Էլ.հասցե • Դասավանդվող առարկաներ • Դասարաններ 	<p>Իվետա Շենրիկի Գևորգյան Մանկավարժ 5,7,8,9,11-րդ դասարաններ 094005117 Հայոց լեզու և գրականություն Gevorgyaniveta705@mail.com</p>
<p>Ուսումնական հաստատության տվյալներ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Անվանումը, հասցե • Հեռախոս • Էլ.հասցե (տնօրենության) • Webկայքի հասցե 	<p>Ուրծաձորի միջնակարգ դպրոց Տիգրան Մեծի 30 (0234) 1-51 urtsadzor@schools.am</p>

Բովանդակություն

Ներածություն	3
Հիմնական բովանդակություն	4
Եզրակացություններ, առաջարկություններ	5
Օգտագործված գրականության ցանկ	6
Հավելվածներ	7

<p>Նպատակը և հետազոտական հարցը</p>	<p>Քննադատության նպատակը՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ուսումնասիրել քննադատական մտածողության խնդիրը մանկավարժական և հոգեբանական գրականության մեջ մայրենիի դասերին միջին դպրոցում <p>Քննադատական հարց՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ի՞նչ դեր ունեն հեքիաթները սովորողների քննադատական մտածողության զարտագաման գործում մայրենիի դասերին միջին դպրոցում, Ուրծածորի միջնակարգ դպրոցի օրինակով:
<p>Ո՞ր առանցքային կոմպետենցիային/կարողունակությանն է ուղղված նպատակի ուսումնասիրությունը</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Լեզվական գրագիտություն և կարողունակություն 2. Սովորել-սովորելու կարողունակություն 3. Ինքնաճանաչողական և սոցիալական կարողունակություն <p>Հեքիաթների դերը աշակերտների քննադատական մտածողության զարգացման գործում կապված է հիմնական իրավասության հետ, որը հայտնի է որպես քննադատական մտածողություն: Քննադատական մտածողությունը տեղեկատվությունը, գաղափարներն ու փաստարկները վերլուծելու, գնահատելու և քննադատաբար գնահատելու, տեղեկացված</p>

Եզրակացություններ անելու և տեղեկացված որոշումներ կայացնելու ունակությունն է: Այս զարգացման մեջ հեքիաթների դերի հետ կապված հիմնական իրավասությունը կոչվում է «քննադատական գրագիտություն»: Քննադատական գրագիտությունը ներառում է հետևյալ ասպեկտները, որոնք առնչվում են հեքիաթներին.

- Տեքստի վերլուծություն: Հեքիաթների ընթերցումը աշակերտներից պահանջում է վերլուծել տեքստը՝ բացահայտելով հիմնական սյուժետային կետերը և բնավորության գծերը: Նրանք պետք է կարողանան տեղեկատվություն կորզել տեքստից և գնահատել դրա նշանակությունը:
- Համեմատություն և հակադրություն: Հեքիաթները հաճախ տալիս են տարբեր կերպարների, բարոյական ընտրությունների և արարքների համեմատություններ: Աշակերտները սովորում են համեմատել և հակադրել պատմվածքի տարբեր տարրեր, ինչը զարգացնում է անալոգիայի և համեմատության հմտությունները:

	<ul style="list-style-type: none">● Քննադատական մտածողությունը բարոյական երկընտրանքներում: Շատ հեքիաթներ ներկայացնում են բարոյական երկընտրանքներ, որոնցում հերոսները կանգնած են ճիշտի և սխալի միջև ընտրության առաջ: Աշակերտները սովորում են վերլուծել այս երկընտրանքները, հիմնավորել իրենց տեսակետները և բարոյական որոշումներ կայացնել:● Տրամաբանական մտածողության զարգացում: Հեքիաթների ընթերցումը նպաստում է տրամաբանական մտածողության զարգացմանը, քանի որ աշակերտները պետք է հետևեն սյուժեի տրամաբանությանը, պատճառահետևանքային հարաբերություններին և իրադարձությունների տրամաբանական հաջորդականությանը:● Ողջամիտ եզրակացություններ և փաստարկներ: Հեքիաթների քննարկումների ժամանակ աշակերտները սովորում են
--	---

Ներածություն

	<p>տեքստի հիման վրա հիմնավոր եզրակացություններ և փաստարկներ ձևակերպել: Սա զարգացնում է իրենց արտահայտվելու և ուրիշներին համոզելու ունակությունը:</p>
<p>Ջետագոտության թիրախային խումբը և շրջանակը /քանակ, սեռային բաշխում/</p>	<p>12 տարեկան 12 տղա, 9 աղջիկ</p>
<p>Օգտագործված հետազոտական մեթոդները, գործիքները (օրինակ՝ քանական հետազոտություն՝ հարցաթերթի կիմիջոցով, որակական հետազոտություն՝ խորին հարցազրույցի միջոցով և այլն)</p>	<p>Ջետագոտության համար կիրառվել են՝ գրականության վերլուծություն, ինդուկցիան և դեդուկցիան, համեմատություն, անալիզ և սինթեզ մեթոդները:</p>
<p>Ջետագոտության իրականացման ժամանակահատվածը</p>	<p>2023թ սեպտեմբեր</p>

<p>Գրականության ակնարկ</p> <ul style="list-style-type: none">• Մեջբերումներ արդեն արված հետազոտություններից,• Մեջբերումներ գրականությունից, տեղեկության վստահելի աղբյուրներից : <p><u>Պարտադիր է կատարել հղում աղբյուրին</u></p>	<p>Քննադատական մտածողության ուսումնասիրության խնդիրը հոգեբանական և մանկավարժական գրականության մեջ</p> <p>Քննադատական մտածողության զարգացման գաղափարի հիմքերը դրել են ամերիկացի հոգեբաններ Ջեյմս Ու. ¹ և Դյուի ²: Հետագայում այն ակտիվորեն զարգացավ և լայն տարածում գտավ: Հետազոտողները նշեցին, որ դա հակասական է. «Տարածման դրական հետևանքները ներառում են ռեֆլեկտիվ սկզբունքների ներդրումը կրթական գործընթացում: Բացասականները ներառում են գաղափարի պարզեցում և խեղաթյուրում, երբ փոխառվում են ուսուցման միայն առանձին արտաքին նշաններ՝ առանց գիտակցելու քննադատական մտածողության էությունն ու նշանակությունը, և անտեսվում են դրա առաջացման և զարգացման բնական կապերը»:³</p> <p>Այս առումով, նախքան քննադատական մտածողության զարգացման տեխնիկան և մեթոդները կիրառելը, դուք պետք է ուշադիր ուսումնասիրեք և վերլուծեք դրա էական բնութագրերը:</p>
---	---

¹ Джеймс В. Психология: Биографический библиографический словарь. СПб.: Евразия, 1999. 336 с.

² Дьюи, Д. Психология и педагогика мышления. М.: Совершенство, 1993. 187 с.

³ Джеймс В. Психология: Биографический библиографический словарь. СПб.: Евразия, 1999. 336 с.

	<p>Քննադատական մտածողության զարգացման խնդրի վերաբերյալ արտասահմանյան կրթական ուսումնասիրությունների վերլուծությունը ցույց է տվել, որ մեծ մասը հիմնվում է Դյուի Զ.-ի ռեֆլեկտիվ մտածողության հայեցակարգի վրա⁴, սակայն ունեն տարբեր մոտեցումներ հայեցակարգի մեկնաբանման հարցում:</p> <p>Դյուի Զ.-ն այն համարել է հետևյալ կերպ. «Դատողությունների, դրանց պատճառների և այդ դատողություններից բխող եզրակացությունների ակտիվ, համառ և ուշադիր դիտարկում: Հենց գիտակցված ընտրության և կազմակերպման գործընթացներն են ձևավորում ռեֆլեկտիվ մտածողությունը: Այս տեսակի մտածողության հիմնական դերը ազատության ապահովումն է»: Լիպման Մ.-ն այն կարծիքի կողմնակիցներ, որ քննադատական մտածողությունը անկախ է: Նա մտածեց. «Քննադատական մտածողությունը իմուտ, պատասխանատու մտածողություն է, որը ճիշտ դատողություններ է անում, քանի որ այն հիմնված է չափանիշների վրա, ինքնուրույն ուղղումն աշվի է առնում համատեքստը»:⁵</p> <p>Լիպման Մ.-ն կարծում էր, որ սովորողների մեջ քննադատական</p>
--	--

⁴ Дьюи, Д. Психология и педагогика мышления. М.: Совершенство, 1993. 187 с
⁵ Яковлева Э. В. Теория Уолтера Липпмана и ее отражение в современной медиареальности // Молодой ученый. 2016. №14. С. 622-625. URL <https://moluch.ru/archive/118/32600/> (дата обращения: 25.03.2020)

	<p>մտածողությունը զարգացնելու համար անհրաժեշտ է թույլ տալ նրան ցանցներ կառուցել, ինչպես նաև մեծ գիտնականները:</p> <p>Քլաստեր Դ.-ն ուսումնասիրել է քննադատական մտածողության փուլերն ու նշանները: Նա քննադատական մտածողության առաջացումը կապում էր արդեն ծանոթ գաղափարների կրկնության և նորանց փորձարկման, գնահատման, մշակման և կիրառման գործընթացի հետ:</p> <p>Գիտնականը կարծում է, որ քննադատական մտածողությունն ունի հինգ հատկանիշ.</p> <ul style="list-style-type: none">• «Անկախ բնավորություն. տեղեկատվությունը ելակետն է, բայց ոչ մի դեպքում քննադատական մտածողության վերջնական կետը. սկսվում է հարցերի ձևակերպմամբ, լուծվող խնդիրների պարզաբանմամբ. ձգտում է համոզիչ փաստարկների,• սոցիալական մտածողություն է (ցանկացած միտք փորձարկվում և սրվում է, երբ այն կիսվում է ուրիշների հետ:⁶
--	--

⁶ Клустер Д. Что такое критическое мышление? // Критическое мышление и новые виды грамотности: сборник. М. : ЦГПИ, 2005. С.5-12.

Ինչ վերաբերում է փուլերին, ապա Քլաստեր Դ.-ն կենտրոնանում է բնութագրերի վրա և հաջորդաբար բաժանում է գործընթացի երեք փուլերը՝ տեղեկատվության վերլուծություն, հարցերի ձևակերպում և հետազոտության արդյունքի քննարկում:

Փուլ Ռ. ընդգծեց քննադատական մտածողության սոցիալական բաղադրիչի կարևորությունը.

«Քննադատական մտածողությունը մտածողության մասին մտածելն է,

երբ տրամաբանում ես՝ քո մտածողությունը բարելավելու համար: քննադատական

մտածողությունը ենթադրում է ինքնակատարելագործում և հիմնված է մտավոր գործընթացի

ճիշտ գնահատման չափանիշների կիրառման վրա: Այսպիսով, քննադատական

մտածողությունը որոշակի չափանիշների վրա հիմնված մտածողության ինքնակատարելագործումն է»:

Դպրոցականների մոտ քննադատական մտածողության զարգացումը թույլ է տալիս ստանալ հետևյալ կրթական արդյունքները՝

- Գիտելիքի տարբեր լորտներում աշխատելու կարողություն.
- սեփական մտքերը բանավոր և գրավոր արտահայտելու ունակություն, պարզ և ճիշտ ուրիշների հետ կապված

- ձևավորել անձնական տեսակետ՝ հիմնված տարբեր փորձառությունների ըմբռնման վրա,
- լուծել խնդիրները;
- ինքնուրույն զբաղվել սեփական կրթության մեջ. համագործակցելու և խմբում աշխատելու կարողություն» :

Վերոնշյալը հուշում է, որ ցածր դասարաններում անհրաժեշտ է ձևավորել քննադատական մտածողության որոշակի բաղադրիչներ՝ հաշվի առնելով առկա պայմաններն ու հնարավորությունները: Անհրաժեշտ է նաև որոշել, թե ինչ բաղադրիչներից է բաղկացած քննադատական մտածողությունը, ինչի նպատքն է շաղկապում դարձնել նախ և ինչին թողնել ավելի ուշ դպրոցական տարիքի: Ձեյմս Վ.-ն, անդրադառնալով քննադատական մտածողության բաղադրիչների ուսումնասիրությանը, նշում է երեք բաղադրիչ՝ «Վերաբերմունքներ, քննադատական մտածողության պատրաստակամություն. ինտելեկտուալ (մտածողության) հմտություններ և կարողություններ, առկա գիտելիք, անցյալի փորձ» :

Այսպիսով, Յալպերն Դ.-ն առանձնացրել է քննադատական մտածողություն ունեցող մարդու հետևյալ հատկ

անիշները՝ պլանավորելու պատրաստակամություն, ճկունություն, հաստատակամություն, սեփական սխալներն ուղղելու պատրաստակամություն, իրազեկվածություն, փոխզիջումային լուծումների որոնում :

Սեմենովա Օ.Ս. ընդգծում է քննադատական մտածողության և սմիքանիկարևորորակներ՝ հետևողականություն, իրազեկվածություն և անկախություն. «Մտածողության հետևողականությունը ճիշտ մտածողության հատկությունն է՝ մտքի կառուցվածքի միջոցով վերարտադրելու այն կառուցվածքային կապերն ու հարաբերությունները, որոնք բնորոշ են հենց իրականությանը, հետևելու կարողությանը:

Այն բացահայտվում է մտքի հետևողականության մեջ ինքն իր հետ: Մտածողության գիտակցումը մտածողության որակն է, որն արտահայտվում է ինչպես աշխատանքի արդյունքը, այնպես էլ այդ մեթոդները, տեխնիկան բառերով արտահայտելու ունակությամբ, որի օգնությամբ հայտնաբերվել է այս արդյունքը:

Ինչպես նշել է Գ.Ֆ. Սախաբուտոդինովան, «դեռահասների քննադատական մտածողությունը դաստիարակությանն կրթությանը նթափառում է ձեռք բերված սոցիալապես անհատական հատկությունները:

	<p>տական քննադատական որակների հատկանիսամակարդէ»:⁷</p> <p>Քննադատական մտածողությունը առանձնահատուկ տեղ է գրավում մի տեղահասի հատկանության կառուցվածքում,</p> <p>այննպաստում է սոցիալական պրակտիկայի գործընթացում հակասությունների, սխալների կերտությունների այսկամայն ձևի մացությանը կբացահայտմանը, դրանք հաղթահարելու նպատակով, վերացնում է հոգեբանական խոչընդոտները. սովորեցնում է ճիշտը նկատել կառուցողական քննադատությունը համարժեք արձագանքել դրան, զարգացնել պրակտիկյան քիդիրքը:</p> <p>Դեռահաս տարիքում քննադատական մտածողությունը մոտեցում է ինքնաճանաչման ավելի խորը գործընթացին, համարժեք ինքնագնահատականի ձևավորմանը, ինքնակատարելագործման ցանկությանը, որնանհրաժեշտ է առողջև հաջողական հատկանության զարգացման համար:⁸</p> <p>. Դեռահասին բնորոշ է անկախության և քննադատական մտածողության շատ արագ զարգացումը: Սա դեռահասի մտքի գործընթացների զարգացման բոլորովին նոր ոլորտ է,</p>
--	--

⁷ Марьенко И. С. Нравственное становление личности школьника. - М.: Просвещение, 2007. – 54 с.

⁸ Марьенко И. С. Нравственное становление личности школьника. - М.: Просвещение, 2007. – 54 с.

իտարբերություններ ստեղծարոցականի: Դեռահասի կողմից տարբեր դժվարությունների, վտանգների և սպառնալիքների հաղթահարումը տեղի է ունենում երեք փուլով՝ իրավիճակի առաջնային (ճանաչողական և աֆեկտիվ) գնահատում, խնդրի լուծման այլընտրանքային հնարավորությունների երկրորդական գնահատում և երրորդական գնահատում, այսինքն՝ առկա իրավիճակի և իրավիճակի վերագնահատում

Ինչպես նշել է Յու.Ֆ. Գուլչինը, զարգացնել քննադատական մտածողությունը մեծ դեռահասների մոտ, նրանք պետք է զարգացնեն մի շարք հմտություններ, օրինակ՝ տրամաբանական եզրակացություններ անելու և իրենց պատասխանը հիմնավորելու ունակությունը, եզրակացությունների հաջորդականությունը գնահատելու կարողությունը, տեքստերի բովանդակությունը վերլուծելու և գնահատելու ունակությունը, անորոշության հետ կապված սխալները հայտնաբերելու կարողությունը:

Ելնելով դրանից՝ դեռահասի քննադատական մտածողության առանձնահատկությունները ներառում են տրամաբանական եզրակացություններ անելու և իր պատասխանը հիմնավորելու ունակությունը. ձգտում է կենտրոնանալ ոչ միայն ակնհայտի, այլև պոտենցիալ հնարավորի վրա: Չարգացնելով եզրակացությունների

հաջորդականությունը գնահատելու հմտությունը՝ դեռահասը ձգտում է ունենալ իր կարծիքը, տեսակետն ու դատողությունը տարբեր հարցերի վերաբերյալ՝ ամեն ինչում չհիմնվելով ծնողների և ուսուցիչների հեղինակության վրա և քննադատաբար է վերաբերվում դրանց:

Վերլուծելու կարողություն: տեքստերի բովանդակության գնահատումը մեծահասակ դեռահասին դարձնում է ավելի ուշադիր, նա հաճախ «սխալներ է գտնում» ուսուցչի դատողության կամ դասագրքի նյութում, հակված վեճերի և առարկությունների, և կատեգորիկ ձևով:

Արտահայտությունների և տերմինների անորոշության հետ կապված սխալները հայտնաբերելու ունակությունը դեռահասին թույլ է տալիս սովորել հաշվի առնել բոլոր կարևոր փաստերն ու մտքերը և դրանցից ճիշտ եզրակացություններ անել: Ավելորդ տեղեկատվության ֆոնի վրա էական տեղեկատվություն հայտնաբերելու ունակությունը թույլ է տալիս դեռահասին տիրապետել այնպիսի մտավոր գործողությունների, ինչպիսիք են՝ վերլուծություն, սինթեզ, համեմատություն, վերացում, ընդհանրացում, դասակարգում, համակարգում:

Հիմնական բովանդակություն

11

	<p>Նաև քննադատական մտածողության ցուցանիշներին ՅՈՒ.Ֆ. Գուլչինը համարում է տարբեր այլընտրանքներ գնահատելու ունակությունն այն իրավիճակներում, որտեղ առկա է բախում (հակասություն) անձնական շահերի և Ուրիշների շահերի միջև, հաղորդագրությունները ճանաչելու և քննադատաբար գնահատելու ունակությունը, որոնք ուղղված են որոշակի արդյունք ստանալուն՝ շահարկելով մարդկանց գիտակցությունը, ճանաչելու կարողությունը:</p> <p>Այս ցուցանիշների հիման վրա մենք կարող ենք եզրակացնել, որ քննադատական մտածողությամբ դեռահասը բնութագրվում է անհատի և նրա գործունեության գնահատմամբ, հետաքրքրությունն դրդապատճառների նկատմամբ:</p> <p>Չեքիաթների դերը սովորողների քննադատական մտածողության զարգացման գործում</p> <p>Չեքիաթը ժողովրդական բանահյուսության նստեսակներից մեկն է, որն ստեղծվել է գերագանգապես արձակվելով:</p> <p>Չեքիաթի մեջ գրեթե միշտ առկա են մեծ չափազանց</p>
--	---

Հիմնական բովանդակություն

11

	<p>ցումներ, գերբնական, ֆանտաստիկ պատկերներ, այլաբանություն, ինչպես նաև ազատորեն զուգակցվում են իրական և անուրևակայականը:</p> <p>Քեքիաթներն առաջացել են շատ հին ժամանակներից:</p> <p>Նրանց մեջ ժողովուրդը նարտա հայտել է իրերազանքներ և ուրիշ գեղարվեստներ:</p> <p>ձգտել է նպաստել լրանցի իրագործմանը՝ հակառակ կյանքի ծանր պայմանների:</p> <p>Ավելի ուշ հանդես են գալիս հեքիաթներ, որոնք ստեղծվել են առանձին հեղինակների կողմից՝</p> <p>ժողովրդական հեքիաթների մշակման ճանապարհով կամ ինքնուրույնաբար: Արդեն նշեցինք, որ ժողովրդական և գեղարվեստական հեքիաթների մեծ մասը արձակ է,</p> <p>սակայն պատահում են նաև չափաժողովրդական (Յ. Թումանյան «Յազարանբլբուլը», Պուշկին «Յեքիաթ Սալթանթազավորի մասին» և այլն):</p> <p>Քեքիաթներն ունեն հատուկ սկիզբ և վերջաբան:</p> <p>Նրանց մեջ սովորաբար չեն նշվում դեպքերի կատարման կոնկրետ վայրը և ժամանակը (Մի ժամանակ... Ժուկով ժամանակով... և այլն), շատ հեքիաթներում էլ ինքնուրույն կրկնակապակց է ներդրվում պատմության հավաստիությունը (Լինում է չիլինում... Կար-չկար... և այլն):</p> <p>Այսպիսով ընդգծվում են կարագրությունների ընդհանրացնող բնույթը:</p> <p>Ինչ վերաբերվում է հեքիաթի հերոսներին, ապա նրանք չայնքան նահատականացված բնա</p>
--	---

վորություններն,
որքան մարդկային հավերժական գծերի փտացումներ: ⁹

Գրականագիտության մեջ առանձնացվում են հեքիաթի հետևյալ տեսակները.

1. Հրաշապատում կամ կախարդական հեքիաթ, որի արմատները կապվում են մարդկանց հնագույն պատկերացումների հետ (օրինակ՝ Թումանյանի «Ոսկու կարասը», «Խոսող ձուկը», «Հազարանբլբուլը», «Գառնի կախպեր»):

2. Կենդանական հեքիաթ, որը շատ հաճախ լաբանական հիմաստ ունի, այսինքն՝

կենդանիների միջոցով ակնարկում են մարդկային արարքներն և ավորություններ (օրինակ՝ Թումանյանի «Ծիտը», «Ուլիկը», «Պոչատաղվեսը» և այլն):

3. Իրապատում կամ կենցաղային հեքիաթ, որի գործողությունը կատարվում է շատ ավելի իրական, կենսական պայմաններում, բայց մեծ չափազանցումներով, հաճախ էլ՝ երգիծական ուղղվածությամբ (օրինակ՝ Թումանյանի «Տերնու ծառան», «Խելոքն ու հիմարը», «Քաջն ազարը» «Սուտասանը» և այլն):

Մատաղ սերնդի դաստիարակության գործում մեծ դեր ունենևն առաջապետներն ու զրույցները, ավանդություններն ու լեգենդները, և հիարկե էպոսը:

Հեքիաթները կարևոր դեր են խաղում միջև

⁹Նաչատրյան Լ., Լեզվաբանության ներածություն, Եր., 2008,

	<p>ակարգի¹⁰ պրոցիազակերտների քննադատական մտածողության զարգացման գործում: Ահամիքանի ուղիներ, որոնք ազդում են այս զարգացման վրա.</p> <ul style="list-style-type: none">• Խթանել վերլուծությունը քննադատական մտածողությունը; Հեքիաթները հաճախ տալիս են բարդ սյուժեներև կերպարներ, որոնք թույլ են տալիս աշակերտներին վերլուծել տարբերասպեկտներև իրավիճակներ: Աշակերտները կարող են հիշեցնել հարցեր տալ բարոյականեր կընտրանքների, կերպարների դրոպա տճառներիև սյուժեում տեղի ունեցող իրադարձությունների տրամաբանության վերաբերյալ, ինչը ոգևորում է զարգացնել քննադատական մտածողությունը: Խրախուսում է մտորումները• Հեքիաթները հաճախ պարունակում են խորը խորհրդանշական տարրեր, որոնք կարող են քննադատվել և մեկնաբանվել տարբեր ձևերով: Սանաաստում է տարբեր տեսակետներիև մեկնաբանությունների վերլուծելու և արտացոլելու կարողության զարգացմանը:
--	--

¹⁰ Խաչատրյան Լ., Լեզվաբանության ներածություն, Եր., 2008,

- Սովորեցրեք խնդիրների լուծում: Ճատիեք խաթներում ներկայացված է նիերոսներ, որոնք բախվում են նոժվարություններին մարտահրավերների: Աշակերտները կարող են սովորել վերլուծել այն մեթոդները, որոնք կերպարները օգտագործում են խնդիրները լուծելու հրանցարդյունավետությունը գնահատելու համար:
- Մշակել կարծրատիպերի վերաբերյալ քննադատական տեսակետ: Հեքիաթները հաճախ պարունակում են կարծրատիպեր կողմնակալություններ, որոնք կարելի է բացահայտել և քննարկել աշակերտների հետ: Սա օգնում է զարգացնել քննադատական աչքը և տեղեկատվությունը քննադատական մտածողության տեսանկյունից վերլուծելու կարողությունը: Նպաստում է քննարկմանը և փոխանակմանը:
- Դասարանում պատմությունների վերլուծությունը և քննարկումը կարող է խթանել աշակերտների միջև քննարկում և ուփոխանակումը: Սա սովորեցնում է աշակերտներին արտահայտել սեփական փաստարկները և վերլուծել ուրիշների տեսակետները:

Հիմնական րովանդակություն

11

	<ul style="list-style-type: none">• Չարգացնում է տեքստի վերլուծության հմտությունները; <p>Հեքիաթների կարդալը կվերլուծելը զարգացնում է տեքստի վերլուծության հմտությունները, ներառյալ սյուժեի հիմնական տարրերը, հերոսները և թեմաները բացահայտելը: և գնահատել դրանց արդյունավետությունը:</p> <p>Քննադատական մտածողության զարգացման համար հեքիաթների ուսուցանելիս կարելի է կիրառել մի քանի մանկավարժական տեխնոլոգիաներ՝</p> <ul style="list-style-type: none">• Կոլեկտիվ ուսուցման տեխնոլոգիա• Նախագծային ուսուցման տեխնոլոգիա• Խաղային տեխնոլոգիա
Հետազոտությանը նթացքը	<p>Մայրենիի դասին 5-րդ դասարանում Հ.Ք. Անդերսենի «Սոխակը» հեքիաթը ուսումնասիրելիս երեխաների քննադատական մտածողությունը զարգացնելու համար կարելի է տալ նմանատիպ հարցեր՝</p> <ol style="list-style-type: none">1. Կարդացե՞ք ինչպիսի կայսրի պալատի նկարագրությունը: Կարծումե՞ք հարմար է, լա՞վ է ապրել մենաթանկ ճենապակուց պատրաստված պալատում, այդ քանի սիրուն:

2. «Ինչո՞ւ է Երսարսափելի նրանդիպչելը»:
3. Ինչո՞ւ է Ինգանգերը կապում կայսեր պարտեզի
«ամենահիասքանչ ծաղիկներին»: (Եվս մեկանգամ հիանալու ծաղիկների գեղեցկությամբ,
արծաթի գնագոցով,
ճենապակու փայլով,
միխոսքով կայսերական տան արտաքին շքեղությամբ և շքեղությամբ)
4. Ինչո՞ւ կայսրը ոչինչ չգիտեր բլբուլի մասին:
Ինչո՞ւ կալատականները ոչինչ չլսեցին նրամասին:

Ուշադիր կարդացե՛ք այն հատվածը,
որում հեղինակը խոսում է այն վայրի մասին,
որտեղ ապրել է բլբուլը:

1. Ինչո՞ւ է նա ապրում «խիտանտառում,
որը սկսվում է պարտեզի հետևից»:
2. Չե՞ք կարծում,
որ բլբուլն ու կալատի բնակիչներն ապրում են
ինչ-որ տարբեր աշխարհներում: Նկարագրե՛ք
այս աշխարհները՝ ի՞նչ էլ ստամոտեսնում բլբուլը
ամենօր,
և ի՞նչ են տեսնում կալատականներն ու կայսրը:
3. Ինչո՞ւ է հեղինակի համար կարևոր,
որ կայսրը զրքից հիմանաբլբուլի մասին: Ի՞նչ
նշանակություն է կալատականների՝ բլբուլին
փնտրելու տեսարանը: Մի քիչ չե՞՞սխողճում
նրանց:

	<p>4. Ինչի՞ հետեառաջիննախարարը փորձում համեմատել բլբուկի երգերը. Ինչո՞ւ Լենրահ ամեմատությունը ծիծաղելի:</p> <p>5. Ինչո՞ւ սոխակը դեռ համաձայնեց թռչել կայսեր պալատ, չնայած այն հանգամանքին, որ նրա երգերը «շատավելի ավել սելկանա չանտառում»:</p> <p>6. Ինչպե՞ս է կայսրն ընկալել բլբուկի երգը: Կրկին կարդացե՞ք այս տեսարանը. Ինչո՞ւ բլբուկը հրաժարվեց պարզևից՝ ոսկե հողաթափը վզին: Պատասխանը գտե՛ք հեքիաթի տեքստում:</p> <p>7. Տեքստում գտե՛ք հարցի պատասխանը՝ ինչպե՞ս էին պալատականները փորձել նմանակել բլբուկին: Ո՞րն է, ըստ Ձեզ, քաղաքում բլբուկի հռչակի անհեթեթությունը: Պատմե՞ք, թե ինչ է տեղի ունեցել երկու բլբուկների մրցության ժամանակ: Ո՞ւր գնացիս կական բլբուկը:</p> <p>8. Տեքստում գտե՛ք այն հարցի պատասխանը, թե «բլբուկների պալատական մատակարարը» ո՞րն է տեսնում արհեստական բլբուկի առավելությունները: Ինչո՞ւ Լեգրոդը այդքան անրամասն պատկերում, և ինչո՞ւ Էբնական բլբուկի դիմանկարն այդքան կարճ:</p>
--	--

	<p>9. Կարդացեք ինչն ասելիս եղծկնորսները արհեստական բլբուլի մասին. Ինչո՞ւ էին պալատականների հատկապես ուրգալիս արհեստական բլբուլը:</p> <p>10. Վերապատմեք «Կայսերի իվանդությունը» դրվագը (աշխատանքն կարիչ է. Նարբուտի նկարագրում մե): Ինչո՞ւ կայսրը մնաց մենակ իր իվանդության ժամանակ: Ինչո՞ւ էր կայսրն այդքան վախեցած: (Սարսափելի էր ոչ թե մահը, այլ կյանքը՝ բացահայտված դատաստան իօրը բարիև չար գործերի մագաղաթով)</p> <p>11. Ինչպե՞ս կարողացավ բլբուլը փրկել կայսրին: Ինչի՞ մասին էր երգում բլբուլը: Ի՞նչ էն ախնդրում կայսրից, ի՞նչ էխոստանում նրան: (Գերեզմանոցը սոխակի երգում ոչ թե վախեառ աջացում, այլ խոնարհության զգացում, այն լի է գեղեցկությամբ՝ առանձնահատուկ, բայց ոչ սառը, ինչպես կայսերական պալատը: Փրկությունն այն է, որ բլբուլը «լավ զգացմունքներ» արթնացրեց թե՛ մահվան կենդանի քիմիք: կայսր, որը լավ գործուներ, քան ի որն ալացելիս ում, երբ առաջին անգամ լսում էր բլբուլը)</p> <p>12. Ինչի՞ մասին է երգում մի շտեր գելու էր բլբուլը: Կրկին կարդացեք այս հատվածը:</p>
--	--

	<p>13. Հիմաինչպե՞ս կատասխանեք, թե ինչ հիմասին է այս հեքիաթը: (Աշակերտները եզրակացնում են, որ բլբուլի աշխարհը (բնությունը) նկայսերական ալատի աշխարհը երկու բոլորովին տարբեր աշխարհներ են: Անդերսենի հեքիաթում «մեխանիզմը» (մարդու ձեռքերի ստեղծումը) հակադրվում է բնությանը, նրակենդանի ձայնին՝ ձայնին: Բնության ձայնը երբեք չէր հասնի պալատի (այլ աշխարհի) սահմաններին, եթե չլինեին բլբուլնունրա երգերը: Անդերսենի հեքիաթի ո՞ր հերոսների նկարող ենք վերագրել բնաշխարհի նկատման աշխարհին.</p> <p>Եկեք անվանենք դրանք: V. Եզրակացություններ:</p> <p>Գիշերը երգեց և երգելու է կայսրին այն իրական, կենդանի կյանքի մասին, որը չի երևում պալատի պատերից և որը չի կարող լինել բլբուլի լայն ձայնը: Կայսրը հոյակապ այգիներով ծաղիկներով: Բլբուլը ազատ երգչի կերպար է, արվեստի այլաբանական կերպար, որը բնությանը եզրով խոսում է աշխարհում մամենի նչի մասին, միայն նա է ունակ հաղթել մահին և նույնիսկ այդչարում էրին: որոնք ապրում են հենց մարդու հոգում. արվեստը մարդու նդարձնում է ավելի լավ, ավելի մաքուր,</p>
--	--

Հիմնական բովանդակություն

և

ավելի գեղեցիկ: Հիմնավորումն ազնահատում.

Տնային աշխատանք. Կազմեք նամակ չինական կայսրից՝ ուղղված ճապոնացիների նապաքին վելուցիետոկամսամակ Անդերսենին ձեր կարդացած հեքիաթի մասին (ըստ ցանկության):

Քանսթրիստիան Անդերսենի «Սոխակը»
հեքիաթի թեմայով գրականության դասը կրթական բարձրներու ժուևի: Այն նպաստում է գրական վերլուծության, գրական-ստեղծագործական հմտությունների զարգացմանը, ինչպես նաև արժեքավոր վերաբերմունք է ձևավորում արվեստի նկատմամբ: Հեքիաթի վերլուծությունը դասարանում օգնում է աշակերտներին հասկանալ ստեղծագործության խորը իմաստը և դրա փոխաբերական բնութագրերը: Աշակերտները սովորում են վերլուծել տեքստը, ընդգծել կարևոր մանրամասները և հասկանալ փոխաբերություններն ու նշանները: Սա զարգացնում է նաև դատական մտածողությունը և գրական գրագիտության հմտությունները: «Սոխակը» հեքիաթը ուշադրություն է հրավիրում փսկական արվեստի կարևորության և դրան նկարագրելի արժեքի վրա: Աշակերտները սովորում են տարբերել մեխանիկական վերարտադրությունը և իսկական արվեստից, հասկանալ,

Հիմնական բովանդակություն

	<p>որարվեստը կարող է հոգևոր հարստացում ապահովել և փրկել նույնիսկ դժվարին պահերին: Աշակերտները նաև սովորում են հակադրել բնության և արվեստի աշխարհները՝ գիտակցելով, որ արվեստը կարող է պատուհան լինել դեպի ավելի խորը,</p> <p>ավելի իմաստալից աշխարհ: Սանպաստում մշակութային կրթության զարգացմանը և բնության արժեքի ըմբռնմանը:</p>

Եզրակացություններ, առաջարկություններ

**Վերհանվածա
րդյունքներ,
եզրակացություններ,
պատասխան
հետազոտական հարցին**

Յեթիաթներն անգնահատելի դեր են խաղում միջնակարգ դպրոցի աշակերտների քննադատական մտածողության զարգացման գործում: Նրանք հարստացնում են վերլուծելու, համեմատելու, եզրակացություններ անելու և սեփական կարծիքն արտահայտելու կարողությունը: Յեթիաթներ կարդալը մարզում է ճանաչողական և վերլուծական հմտություններ, ինչպես նաև նպաստում է աշխարհի նկատմամբ քննադատական հայացքի ձևավորմանը և բարոյական արժեքների զարգացմանը: Յեթիաթների միջոցով սովորողները սովորում են իրավիճակները դիտարկել տարբեր տեսանկյուններից, վերլուծել հերոսների գործողությունները և բացահայտել տեքստում թաքնված հաղորդագրություններն ու սիմվոլիզմը: Այս բոլոր հմտությունները ոչ միայն օգտակար են դպրոցում, այլև կյանքում՝ օգնելով երիտասարդներին տեղեկացված որոշումներ կայացնել և քննադատաբար մտածել իրենց շրջապատող աշխարհի մասին: Բացի այդ, հարկ է նշել, որ հեթիաթները սովորեցնում են աշակերտներին քննադատաբար գնահատել տեղեկատվությունը և զարգացնել քննադատական գրագիտության հմտություններ: Նրանք օգնում են ճանաչել կարծրատիպերը, կողմնակալությունն և սովորեցնում են տարբերել փաստը հորինվածքից: Յեթիաթները կարող են

	<p>պարունակել բարդ սյուժեներ և բարոյական երկընտրանքներ, որոնք պահանջում են աշակերտներից վերլուծել և բարոյական որոշումներ կայացնել: Բացի այդ, հեքիաթները խթանում են սովորողների ստեղծագործական մտածողությունը: Նրանք կարող են ոգեշնչել նրանց ստեղծել իրենց սեփական պատմվածքները և էսսեները, որոնք օգնում են զարգացնել գրական և ստեղծագործական հմտությունները: Նման վարժությունները աշակերտներից պահանջում են արտահայտիչ և ինքնատիպ լինել իրենց մտածողության մեջ: Այնպես որ, հեքիաթները ոչ միայն զարգացնում են քննադատական մտածողությունը, այլ նաև նպաստում են հմտությունների մի շարք ձևավորմանը, որոնք օգտակար կլինեն աշակերտներին և՛ դպրոցում, և՛ առօրյա կյանքում:</p>
<p>Այլ տեղեկատվություն</p>	

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Խաչատրյան Լ., Լեզվաբանության ներածություն, Եր., 2008,
2. Джеймс В. Психология: Биографический библиографический словарь. СПб.: Евразия, 1999. 336 с.
3. Дьюи, Д. Психология и педагогика мышления. М.: Совершенство, 1993. 187 с.
4. Клустер Д. Что такое критическое мышление? // Критическое
5. мышление и новые виды грамотности: сборник. М. : ЦГЛ, 2005. С.5-12.
6. Марьянко И. С. Нравственное становление личности школьника. - М.: Просвещение, 2007. – 54 с.